МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор із науково-педагогічної роботи
_____ Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ДЕВІАНТОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

DEVIANTOLOGY OF SOCIAL PERSONALITY DEVELOPMENT

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

тип дисципліни _____ вибіркова _____

мова викладання _____ українська _____

Миколаїв – 2025

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Девіантологія соціального розвитку особистості» скерована на підготовку фахівців усіх спеціальностей.
«18» вересня 2025 р. 20 с.

Розробник: *Султанова Наталя Вікторівна, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, доктор педагогічних наук, доцент*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«Девіантологія соціального розвитку особистості» розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту*
Протокол №2 від 18 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри *Володимир Гладишев*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *Девіантологія соціального розвитку особистості* розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту
Протокол № 1 від «14» жовтня 2025 р.

Голова *Людмила Хрящевська*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *Девіантологія соціального розвитку особистості погоджено з навчальним відділом*

Начальник відділу *Андрій Лабарткава*

Робочу програму навчальної дисципліни *«Девіантологія соціального розвитку особистості» затверджено Навчально-методичною радою НУК*
Протокол № 8 від «29» жовтня 2025 р.

Голова НМР НУК *Сергій Слободян*

© НУК, 2025
© Султанова Н.В., 2025

ЗМІСТ

Вступ *4*
1. Опис навчальної дисципліни *5*
2. Мета вивчення навчальної дисципліни *6*
3. Передумови для вивчення дисципліни *6*
4. Очікувані результати навчання *6*
5. Програма навчальної дисципліни *6*
6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування *11*
7. Форми поточного та підсумкового контролю *11*
8. Критерії оцінювання результатів навчання *15*
9. Засоби навчання… *15*
10. Рекомендовані джерела інформації *16*

ВСТУП

Анотація

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Девіантологія соціального розвитку особистості» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» усіх спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ситуаційні поведінкові реакції, психічні стани, а також порушення у розвитку особистості учня, що відхиляється від поведінкових норм, які призводять до його дезадаптації у суспільстві, порушенню її самоактуалізації та неприйняттю загальноприйнятих норм соціальної поведінки. Метою викладання навчальної дисципліни є розвиток системного психолого-педагогічного мислення, планомірне формування педагогічної культури здобувачів у процесі вивчення курсу; сприяння оволодінню слухачами науковими, теоретичними та методичними основами девіантології; формування у студентів науково обґрунтованих, цілісних уявлень про сучасний стан проблеми поведінки особистості, що відхиляється.

Ключові слова: девіації, девіант, поведінка, що відхиляється, соціальні норми, адикції, делінквентна поведінка.

Abstract

The program of the selective educational discipline "Deviantology of the social development of the personality" is compiled in accordance with the educational and professional training program for specialists of the educational level "bachelor".

The subject of study of the academic discipline is situational behavioral reactions, mental states, as well as a violation in the development of the student's personality, which deviates from various norms, which lead to his maladaptation in society, violation of his self-actualization and non-acceptance of generally accepted norms of social behavior. The purpose of teaching the academic discipline is the development of systematic psychological thinking, the systematic formation of the pedagogical culture of students in the process of studying the course; facilitating students' mastery of the scientific, theoretical and methodical foundations of deviantology; the formation of students' scientifically based, holistic ideas about the current state of the problem of deviant personality behavior.

Key words: deviations, deviant, deviant behavior, social norms, addictions, delinquent behavior.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень ь</th><th colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма навчання</th><th>заочна форма навчання</th></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5
Модулів – 1
Змістовних модулів –5</td><td>Усі галузі знань</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Електронний адрес РПНД на сайті Університету</td><td rowspan="4">Курс призначений для студентів всіх спеціальностей</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат, тези</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 150 год.</td><td>4-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 6 год.</td><td rowspan="2">Освітній рівень: перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td></td><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td></td><td>90</td><td>138</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Вид контролю: залік
Форма контролю: комбінована</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Девіантологія соціального розвитку особистості» є розвиток системного психологічного мислення, планомірне формування педагогічної культури слухачів у процесі вивчення курсу; сприяння оволодінню слухачами науковими, теоретичними та методичними основами девіантології; формування у слухачів науково обґрунтованих, цілісних уявлень про сучасний стан проблеми поведінки особистості, що відхиляється, створення в системі навчання умов для формування умінь і навичок по оволодінню змістовно-структурними і організаційно-методичними основами психології поведінки, яка відхиляється та технологіями ефективного впливу на неї, що відповідають сучасним вимогам і міжнародним стандартам, враховують інтереси та індивідуальні особливості слухачів.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумов для вивчення дисципліни немає.

4. Завдання та очікувані результати навчання

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Девіантологія соціального розвитку особистості» є:

1. На основі накопичених теоретичних знань, навиків дослідницької роботи та інформаційного пошуку розвиток вміння орієнтуватися у сучасних наукових концепціях, грамотно ставити і вирішувати дослідницькі та практичні завдання щодо поведінки, яка відхиляється;

2. Розвиток уявлень слухачів про сутність, причинах, механізмах виникнення і феноменології різних форм девіантної поведінки.

3. Формування системи знань щодо практичної прикладної діяльності, володіння основними навиками і методами психодіагностики особистісних і соціально-психологічних передумов розвитку девіантної поведінки.

4. Формування систему знань, навичок та умінь застосування спеціалізованих психологічних методів впливу на особистість людей з девіантною поведінкою у різноманітних ситуаціях, методів подолання залежних форм поведінки та їх профілактики, враховуючи індивідуальні особливості особистості;

4. Сприяння розвитку правової, соціальної, професійної, етичної відповідальності слухачів за результати своєї професійної діяльності;

8. Орієнтувати слухачів на самопізнання, саморозвиток і самовиховання, самореалізацію в освітньому процесі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми слухачі повинні:

знати:

- психологічну структуру поведінки особистості, що відхиляється, її типологію, фактори детермінації і розвитку, історію та сучасний стан проблеми;

• феноменологію динаміки різних фори девіантної поведінки;

• сутність і зміст процесу профілактики, корекції поведінки, особистості, що відхиляється у різних категорій людей, методи соціально-психологічного впливу на поведінку, яка відхиляється;

уміти:

• оцінювати застосовність психологічних методів діагностування і прогнозування імовірності розвитку різних видів поведінки особистості, що відхиляється, обирати адекватні поставленим цілям методи діагностики;

• розробляти спеціалізовані програми попередження і подолання девіантної поведінки;

• взаємодіяти по конкретним аспектам реалізації програм попередження і подолання девіантної поведінки з різними спеціалістами (педагогами, психологами, соціальними працівниками, представниками державних органів освіти, правоохоронних служб, медиками тощо).

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Вступ до проблеми девіантної поведінки

Тема 1. Соціальна норма. Соціальні відхилення та їх класифікація.

Поведінка як психологічна категорія і як властивість індивіду. Критерії визначення поняття «поведінка, яка відхиляється». Визначення поняття. Соціальна норма і соціальні відхилення. Поняття «соціальна норма». Норми в психології. Види соціальних норм і механізми їх регулювання. Соціальні відхилення. Класифікація видів поведінки, яка відхиляється. Проблема класифікації поведінкових відхилень. Психологічна класифікація видів поведінки, яка відхиляється. Медична класифікація поведінкових розладів. Порівняльна характеристика поведінкових феноменів.

Література [Основна: 4-5, Допоміжна: 4; 5-12].

Тема 2. Детермінація поведінки, що відхиляється.

Єдність соціального та природного в детермінації поведінки особистості, яка відхиляється. Соціальні фактори поведінки, яка відхиляється. Біологічні передумови поведінкових девіацій. Психологічні механізми поведінки особистості, яка відхиляється. Екзистенціально-гуманістичний підхід до девіантної поведінки. Психодинамічні аспекти поведінки, яка відхиляється. Поведінка, яка відхиляється як результат навчання. Соціальні фактори та причини девіантної поведінки. Біологічні передумови поведінкових девіацій. Порівняльний аналіз соціальних, психосоціальних та біологічних детермінант девіантної поведінки. Схема аналізу девіантної поведінки.

Література [Основна: 4-9, Допоміжна: 3; 7-15].

Змістовний модуль 2. Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку наукового знання

Тема 3. Основні підходи до пояснення девіантної поведінки.

Проблема класифікації відхилень у поведінці людини. Психологічна класифікації девіантної поведінки. Медична класифікації порушень поведінки. Теорія аномії Е. Дюркгейма. Теорія таврування. Теорія девіантної поведінки Г. Кеплана. Теорія соціалізації. Деформації ідентичності – джерело девіацій особистісного розвитку. Кризи ідентичності. Екзистенціально-гуманістичний підхід до девіантної поведінки.

Література [Основна: 1-9; 23; Допоміжна: 2-7; 5-14;].

Тема 4. Агресивна та делінквентна поведінка

Агресія та агресивна поведінка. Умови формування агресивної поведінки особистості. Витоки схильності особи до агресії. Жорстоке поводження з дітьми як соціально-педагогічна проблема. Фактори ризику насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми. Поняття та види насильства щодо жінок та дівчат, зокрема в сім'ї. Розгляд видів гендерно зумовленого насильства. Соціально-психологічний портрет

Делінквентна поведінка, як форма поведінки, що відхиляється від норми. Умови формування делінквентної поведінки особистості. Протиправна мотивація. Антисоціальна (соціопатична) особистість. Індивідуально-профілактична робота працівників ювенальної превенції з дітьми.

Залежна поведінка. Концептуальні моделі. Фактори залежної поведінки особистості. Феномен зі-залежності. Хімічна залежність. Харчова залежність. Суїцидальна поведінка. Визначення понять. Типологія суїцидів. Вікові особливості суїцидальної поведінки. Концепції формування суїцидів. Суїцидальна мотивація.

Література [Основна: 1-3; 5; Допоміжна: 2-7; 5-14; 11-15].

Змістовний модуль 3. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості

Тема 5. Діагностика, профілактика та психологічна корекція девіацій в поведінці особистості

Діагностичні засоби, які використовуються для оцінки девіантної поведінки.ьТрадиційне розуміння превенції: первинна, вторинна і третинна профілактика. Побудовасистеми профілактики девіантної поведінки. Профілактичний простір і середовище системи профілактики девіантної поведінки.

Література [Основна: 9; 11-14; 17-19; 21; Допоміжна: 1-3; 7-9; 19].

Тема 6. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості

Профілактика девіантної поведінки. Соціально-психологічний вплив на поведінку, що відхиляється від норми. Стратегії соціально-психологічного

впливу на основні види девіантної поведінки: делінкветну, адитивну, суїцидальну. Психологічна корекція та реабілітація девіантної поведінки.

Стимулювання позитивної мотивації. Методи корекції емоційних станів. Методи саморегуляції. Методи формування позитивної поведінки. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили. Превенція і інтервенція поведінки особистості, яка відхиляється. Соціально-психологічний вплив на поведінку особистості, яка відхиляється. Профілактика поведінки, яка відхиляється. Психологічна інтервенція поведінки особистості, яка відхиляється. Стратегії соціально-психологічного втручання при різних формах поведінки, яка відхиляється.

Психологічна корекція поведінки особистості, яка відхиляється. Цілі та принципи поведінкової корекції. Стимулювання позитивної мотивації. Методи корекції емоційних станів. Методи саморегуляції. Когнітивне переструктурування.

Література [Основна: 3; 5- 6;18-23;25 Допоміжна: 2-7; 5-14; 10-15].

Змістовний модуль 4. Діяльність педагогічного працівника щодо надання психолого-педагогічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки (з урахуванням специфіки спеціалізації)

Тема 7. Корекційно-розвиткова робота працівника закладу освіти (реабілітаційного центру, інклюзивно-ресурсного, закладу дошкільної та середньої освіти) з девіантними дітьми та підлітками

Психолого-педагогічна діагностика особистості з девіаціями поведінки. Теоретико-практичні основи корекції девіації та допомоги батькам дезадаптованих дітей, поведінка яких характеризується педагогічною занедбаністю, агресивністю, ауто агресією, делінквентностю та адикціями. Технології та методики роботи з девіантними дітьми.

Література [Основна: 2-3; 10; Допоміжна: 3-6; 9-12; 12].

Змістовний модуль 5. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти профілактики девіантної поведінки дітей та молоді

Тема 8. Зміст та особливості превентивної роботи щодо попередження формування та розвитку девіантних форм поведінки дітей та молоді

Сутність та види профілактики відхилень у поведінці. Особливості педагогічної профілактики девіацій у дітей в умовах шкільного середовища та реабілітаційного центру. Концепції формування превентивного виховного середовища закладу освіти в умовах соціокультурної реальності. Організаційні та нормативно-правові аспекти профілактики поведінкових відхилень у дітей та молоді.

Література [Основна: 1-3; 5; Допоміжна: 2-7; 5-14; 11-15;16-17].

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
Модуль 1. Девіантологія соціального розвитку особистості як наукова проблема										
Змістовий модуль 1. Вступ до проблеми девіантної поведінки										
Тема 1. Соціальна норма. Соціальні відхилення та їх класифікація	14	4	4	–	6	12	–	–	–	12
Тема 2. Детермінація поведінки, що відхиляється	16	4	4	–	8	18	2	2	–	14
Разом за кредитом 1	**30**	8	8	–	14	**30**	2	2	–	26
Змістовний модуль 2. Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку наукового знання										
Тема 3. Діяльність органів державної влади щодо реалізації міграційної політики	16	4	4	–	8	12	–	–	–	12
Тема 4. Інститут еміграції в міграційній політиці України	14	2	2	–	10	18	2	2	–	14
Разом за кредитом 2	**30**	6	6	–	18	**30**	2	2	–	26
Змістовний модуль 3. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості										
Тема 5. Діагностика, профілактика та психологічна корекція девіацій в поведінці особистості	16	4	4	–	8	10	–	–	–	10
Тема 6. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості	14	4	4	–	6	20	–	–	–	20

Разом за кредитом 3	**30**	8	8	–	14	**30**	–	–	–	30
Змістовний модуль 4. Діяльність педагогічного працівника щодо надання психолого-педагогічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки (з урахуванням специфіки спеціалізації)										
Тема 7. Корекційно-розвиткова робота працівника закладу освіти з девіантними дітьми та підлітками	**30**	**4**	4	–	**22**	**30**	**2**	**2**	–	26
Разом за кредитом 4	**30**	4	4	–	22	**30**	2	2	–	26
Змістовний модуль 5. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти профілактики девіантної поведінки дітей та молоді										
Тема 8. Зміст та особливості превентивної роботи щодо попередження формування та розвитку девіантних форм поведінки дітей та молоді	**30**	4	4	–	22	30	–	–	–	30
Разом за кредитом 5	**30**	4	4	–	22	**30**	–	–	–	30
Разом за курсом	**150**	**30**	**30**	**0**	**90**	**150**	**6**	**6**	**0**	**138**

2. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Кредит 1. Вступ до проблеми девіантної поведінки			
1	**Тема 1**. Соціальна норма. Соціальні відхилення та їх класифікація	4	
2	**Тема 2.** Детермінація поведінки, що відхиляється	4	2
Кредит 2. Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку науковогознання.			
3	**Тема 3.** Основні підходи до пояснення девіантної поведінки.	4	
4	**Тема 4.** Агресивна та делінквентна поведінка	2	2
Кредит 3. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості			
5	**Тема 5.** Діагностика, профілактика та психологічна корекція девіацій в поведінці особистості	4	
6	**Тема 6.** Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості	4	
Кредит 4. Діяльність педагогічного працівника щодо надання психолого-педагогічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки (з урахуванням специфіки спеціалізації)			
7	**Тема 7.** Корекційно-розвиткова робота працівника закладу освіти з девіантними дітьми та підлітками	4	2
Кредит 5. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти профілактики девіантної поведінки дітей та молоді			
8	**Тема 8.** Зміст та особливості превентивної роботи щодо попередження формування та розвитку девіантних форм поведінки дітей та молоді	4	
	Разом:	**30**	**6**

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до практичних занять – ***2 год. / 1 заняття***;
- виконання проєктних завдань – ***3–5 год. / 1 проєкт;***
- підготовка до тестового контролю – ***3–4 год. / 1 тест;***
- підготовка до підсумкового контролю – ***15 год. / 1 захід***
- підготовка до колоквіуму – ***15 год. / 1 захід***

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до практичних робіт	20	6
2	Виконання проєктних завдань*	12	40
3	Підготовка до тестового контролю	4	14
4	Підготовка до підсумкового контролю	4	10
5	Підготовка до колоквіуму з письмовою роботою	2	12
	Разом	42	82

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

1) на лекційних заняттях:

лекція;
пояснення;
дискусія;
диспут;
ілюстрування;
демонстрація;
відеометод;
майстер-клас

2) на практичних заняттях:

практична робота;
фронтальне опитування;
частково-пошуковий метод;
спостереження.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді;
- тестові роботи;
- проєктні (самостійні) роботи;
- реферат;
- контрольна робота;
- колоквіум.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній

системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, тест, проєкт, реферат або колоквіум) (максимально 75 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 25 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також підготовки дослідницьких матеріалів до колоквіуму.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Проєкт (Індивідуальне науково-дослідне завдання)

Основне завдання цього виду діяльності: Підготовка індивідуального завдання та його захист шляхом співбесіди забезпечить не лише поглиблення та деталізацію теоретичних знань, отриманих студентами на лекційних та практичних заняттях та в процесі їх самостійної роботи, але й прищеплення практичних умінь та навичок робити обґрунтовані висновки.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота виконання завдання;
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення;
- вміння захищати результати проведеного дослідження.

Науково-дослідним завданням до навчальної дисципліни є написання тез, реферату на одну з тем дисципліни або складання рекомендацій для вчителів задля сприяння формуванню соціальної та здоров’язбережувальної компетентності молодших школярів.

7. Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на практичних заняттях	**Критерії оцінювання**
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали).

Тестові роботи	**Критерії оцінювання**
5	Студент надав 10 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 100 %.
4,5	Студент надав 9 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 90 %.
4	Студент надав 8 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 80 %.
3,5	Студент надав 7 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 70 %.
3	Студент надав 6 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 60 %.
2,5	Студент надав 5 правильних відповідей на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 50 %.
2	Студент надав 4 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 40 %.
1,5	Студент надав 3 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 30 %.
1	Студент надав 2 правильні відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 20 %.
0,5	Студент надав 1 правильну відповідь на 10 запропонованих питань

	у тестовій роботі, тобто 10 %.
0	Студент не надав жодної правильної відповіді на 10 запропонованих питань у тестовій роботі, тобто 0 %.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (3 роботи по 5 балів).

Самостійна (проєктна) робота	**Критерії оцінювання**
5	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
4	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
3	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
2	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Студент не виконує роботи.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (6 робіт по 5 балів).

Контрольна робота	**Критерії оцінювання**
ДФН 15–13 ЗФН 39–30	Робота виконана без змістових помилок (завдання I, II та III рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та

	пунктуаційних помилок.
ДФН 12–10 ЗФН 29–20	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 9–7 ЗФН 19–10	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання I та II рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6–4 ЗФН 9–6	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (II рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (III рівень складності). Завдання щодо детекції брехні тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3–1 ЗФН 5–1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях I та II рівнів складності та відсутності виконання завдань III рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (для ДФН) / 39 балів (для ЗФН)

Колоквіум із письмовою роботою (дослідженням)	**Критерії оцінювання**
10	Студент ретельно проводить аналітичний огляд літератури, самостійно організовує експеримент, правильно здійснює обробку його результатів, робить логічні та аргументовані висновки, вказує на перспективи їхнього застосування рішення в подальшій практичній діяльності, а також правильно із мовного й технічного поглядів оформлює думки у вигляді письмової роботи.
9–7	Студент ретельно проводить аналітичний огляд літератури,

	самостійно організовує експеримент, правильно здійснює обробку його результатів, робить логічні висновки, проте без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень, а також правильно із мовного погляду оформлює думки у вигляді письмової роботи. Допускається незначна кількість технічних огріхів.
6–4	Студент поверхнево чи з певними неточностями проводить аналітичний огляд літератури, виявляє труднощі під час організації експерименту, проте правильно здійснює обробку його результатів, робить висновки, проте без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень, а також правильно із мовного погляду оформлює думки у вигляді письмової роботи. Допускається незначна кількість технічних огріхів.
3–2	Студент поверхнево чи з певними неточностями проводить аналітичний огляд літератури, виявляє труднощі та допускається грубих помилок під час організації експерименту, помилково оброблює його результати, робить висновки без додаткової аргументації та вказівки на перспективи подальших досліджень. Допускається незначна кількість мовних і технічних огріхів під час оформлення тексту письмової роботи.
1	Студент проводить аналітичний огляд літератури, експеримент та здійснює обробку його результатів із подальшим оформленням у вигляді письмової роботи з допомоги викладача
0	Студент не підготував дослідження або надав на перевірку викладачеві роботу не власного авторства.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 10 балів

Форма контролю	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Практичні заняття	15х3 бали = 45 балів	3х5 бали = 15 балів
Самостійна (проєктна) робота	3х5 балів = 15 балів	3х10 балів = 30 балів
Реферат	1х10 балів = 10 балів	1х10 балів = 10 балів
Індивідуально-дослідне завдання (тези)	1х15 балів = 15 балів	1х20 балів = 20 балів
Контрольна (письмова) робота	1х25 балів = 15 балів	1х25 балів = 25 балів
Всього	**100**	**100**

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка “відмінно”/ A – виставляється, якщо здобувач вищої освіти має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; оволодів навиками аналізу, моделювання та адекватного оцінювання ситуації; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних фахівців в даній галузі; матеріал викладає логічно, послідовно, переконливо і аргументовано.

Оцінка “добре”/ B, C – виставляється, якщо здобувач вищої освіти показав достатній рівень знання курсу; надав правильні, але не зовсім повні визначення термінів; засвоїв основи аналітичного методу; допускає незначні неточності в розкритті окремих теоретичних положень.

Оцінка “задовільно”/ D, E – виставляється, якщо здобувач вищої освіти в цілому засвоїв теоретичний матеріал курсу навчальної дисципліни, але декламує із деякими упущеннями при визначенні основних явищ та процесів; намагається висловити своє ставлення до проблемних питань, хоча і не зовсім аргументовано; вміє аналізувати набуті теоретичні знання і співвідносити їх з конкретними ситуаціями; викладає матеріал непослідовно, неточно, з наявними помилками.

Оцінка “незадовільно”/ FX, F – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі (відсутні) знання теоретичного матеріалу навчальної дисципліни; не зміг дати визначення основних категорій та явищ; відсутні знання основних норм і визначень; матеріал викладається непослідовно, нелогічно, фрагментарно та з допущенням помилок.

Оцінка “зараховано” – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив достатньо повні знання матеріалу навчальної дисципліни; вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями, дає правильні, хоча і не завжди повні відповіді на поставлені запитання; допускає неточності у розкритті окремих теоретичних положень, норм та визначень.

Оцінка “не зараховано” – виставляється, якщо здобувач вищої освіти виявив слабкі знання або повну неготовність щодо вивчення ним матеріалу навчальної дисципліни; не зміг дати визначення основних термінів та визначень; викладає матеріал непослідовно, нелогічно, фрагментарно, неточно, стисло; відсутня переконливість у викладенні матеріалу.

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім графічні засоби, а саме друковано-роздатковий матеріал у вигляді ілюстративних таблиць, опорних схем, рисунків; мультимедійні засоби (комп’ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв’ю, виступи, та інше як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях у нагоді стане бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Ареф'єв О.Л. Девіантні явища в середовищі учнівської молоді. Народна освіта. № 7, 2003. С. 197–200.
2. Балакірєва О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Бовть О. Комп'ютерні ігри та дитяча агресивність: випадковий взаємозв'язок чи прикра закономірність.// Педагогіка і психологія. 2002. № 1-2. С. 110−116
3. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях. Навч. пос. Київ: Центр навчальної літератури: 2003. 134 с.
4. Бовть О. Організація колекційної роботи з агресивними дітьми. Початкова школа. 1997. № 7.
5. Бовть О. Як запобігти закріпленню агресивних форм поведінки школяра. // Рідна школа. 1997. № 11.
6. Богуш А. Духовне виховання на засадах української християнської педагогіки. // Дошкільне виховання. 2005. № 8. С. 11−13.
7. Болтівець С. І. Психогігієнічна та психопрофілактична робота як форми профілактики девіацій поведінки. Практична психологія та соціальна робота. 2005. № 12.
8. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. Київ, МАУП, 2006. 88с.
9. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Київ. Каравелла, 2006. 344 с.
10. Головаха Є. І., Паніна Н. В. Психологія людського взаєморозуміння. К. Ін-т соціології НАН України, 2002.
11. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О., Титаренко Т. М., Хазратова Н. В. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / за ред. М. М. Слюсаревського. – Київ : Талком, 2018. 580 с.
12. Гошовський Я.О. Психологія девіантної поведінки / Гошовський Я.О.Дрогобич, 2009. 346 с.
13. Девіантна поведінка в умовах війни: психологічні та соціальні виміри : зб. наук. праць / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 156 с.
14. Закалик Г. М., Терлецька Ю. М., Шувар Н. М.. Соціальна психологія у термінах і поняттях. Навчальний посібник / Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 132 с.
15. Запобігання та протидія домашньому насильству : навч. посіб. / [О. Ю. Бусол, О. В. Гіденко, І. В. Ушатенко та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 184 с.
16. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2.
17. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.

18. Ківенко Н.В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: Монографія / Н.В. Ківенко, І. І. Лановенко, П.В. Мельник. Ірпінь: АДПС України, 2002. 240 с.

19. Кікалішвілі М. В. Девіантна поведінка: поняття та ознаки. Вісник Академії адвокатури України. 2011. № 3 (22). С. 109–122.

20. Кітов М.Г. Соціологія девіантної поведінки: конспект лекції з дисципліни «Соціологія»: К. 2005.

21. Кримінологія : підручник / за заг. ред. В. В. Чернєя. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 524 с.

22. Максимова Н. Ю. Психологічні механізми адаптації девіантів до сучасного соціокультурного середовища : монографія / , Грись А. М., Манілов І.Ф. [та ін.] ; за ред. Н. Ю. Максимової. К.: Педагогічна думка, 2015. 254 с.

23. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник / Н. Ю. Максимова. К.: Либідь, 2011. 520 с.

24. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593.

25. Міщик Л. І. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптаціїї дітей і підлітків / Л.І. Міщик, З. Г. Білоусова. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 108 с.

26. Підласий І. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів: Експериментальні матеріали / І. П. Підласий, О. В. Шарапова. Черкаси: ЧДГУ, 2002. 434 с.

27. Протидія булінгу в закладах освіти: теорія та практика : метод. посіб. / В. Г. Панок, Ю. А. Луценко, Л. А. Гуцал. Київ : Ніка-Центр, 2020. 104 с.

28. Психологія адиктивної поведінки : підручник / [В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. О. Котов та ін.]. Київ : Розвиток, 2020. 340 с.

29. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун–т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Д. Сафін, С. П. Байда. Умань: Візаві, 2021. 202 с.

30. Рущенко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с.

31. Соціологія права : підручник / [О. Г. Данільян, О. П. Дзьобань, Л. М. Герасіна та ін.]. Харків : Право, 2021. 368 с.

Допоміжна література

1. Алєксєєнко Т. Явища мобінгу і булінгу у взаєминах особистості та колективу. Управління освітою. 2019. № 4 (412). С. 46–53.

2. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Н.М. Ануфрієва,Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – Київ: Каравела, 2018. 370 с.

3. Абрамова С. В. Суспільно корисна діяльність як чинник формування соціальної активності особистості. Педагогіка та психологія. – Вип. 49, 2015. 145 с.

4. Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти.

Навчально–методичний посібник / К.: ФОП Нічога, 2020. 196 с.

5. Абухажар О. П., Акімова Н. М., Білецька В. В. Психолого– педагогічна робота з дітьми, схильними до прояву девіантної, делінквентної поведінки (з досвіду роботи спеціалістів психологічної служби системи освіти України). Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи. К.: 2014. 497 с.

6. Бобнева М.І. Соціальні норми і регуляція поведінки. – Київ: Наука, 1978. 321 с.

7. Богданова І. М. Девіантна поведінка дітей і молоді як форма соціальної дезадаптації. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / І. М. Богданова. – К., 2008. 314 с.

8. Білецька В.В. Девіантна поведінка учнів: форми, прояви, попередження (методичні рекомендації практичним психологам, соціальним педагогам, вчителям загальноосвітніх навчальних закладів) / В.В. Білецька. Миколаїв, 2011. 40 с.

9. Дем'янчук О.О. Програма профілактики девіантної поведінки як напрямок соціально-психологічної допомоги підліткам. Соціальний працівник / за ред. О. П. Главник. №2 (26). Київ, 2007. С. 2-4.

10. Мельничук О. Правові засоби протидії булінгу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 44–47.

11. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000.

12. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004.

13. Ставицька С.О., Отич Д.Д. Соціальна психологія: Хрестоматія. Навч. посібник. Схвалено НМР НПУ ім. М.П. Драгоманова. К.: Каравела, 2018. 330 с.

14. Фіцула М. М. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та подолання : навч.–метод. посібник/ М. М. Фіцула, І. І. Парфанович. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2008. 432 с.

15. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально– методичний посібник / О. Л. Христук. –Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) : Закон України від 18 грудня 2018 р. № 2657– VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657–19 (дата звернення: 03.12.2024).

17. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145–VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19 (дата звернення: 06.01.2025).

18. Goode E. Deviant Behavior / E. Goode. 13th ed. New York : Routledge, 2022. 464 p.

19. Inderbitzin M. Deviance and Social Control: A Sociological Perspective / M. Inderbitzin, K. A. Bates, R. R. Gainey. 3rd ed. Los Angeles : SAGE Publications, 2021. 608 p.

20. Adler P. A. Constructing Deviance / P. A. Adler, P. Adler. 9th ed. New York : Routledge, 2021. 600 p.

21. Holt T. J. Cybercrime and Digital Forensics: An Introduction / T. J. Holt, A. M. Bossler, K. C. Seigfried-Spellar. 3rd ed. New York : Routledge, 2022. 650 p.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. http://www.mon.gov.ua/ - Міністерство освіти та науки України.
2. http://www.nbuv.gov.ua/ - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
3. http://scholar.google.com/; http://www.scirus.com/srsapp - пошукові системи (виключно наукова інформація).
4. https://lib.nuos.edu.ua/ – бібліотека НУК